

GUIA DE SALA

CAT

ALFONS BORRELL

Els treballs i els dies

Exposició oberta al públic del 3 de juliol al 27 de setembre de 2015

HORARIS

De dimarts a dissabte de 10 a 20 h

Dijous de 10 a 21 h

Diumenges i festius de 10 a 14.30 h

Dilluns no festius tancat

Fundació Joan Miró * *J.M.* Barcelona

Amb el suport de:

ara.cat

40
anys

Fundació Joan Miró
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
T +34 934 439 470

www.fmirobcn.org

La Fundació Joan Miró vetlla pel medi ambient.

Fundació Joan Miró * *J.M.* Barcelona

I. Preludi

Aquesta exposició d'Alfons Borrell (Barcelona, 1931) es desplega en set àmbits que es mantenen oberts a fugues interpretatives que manifesten la impossibilitat d'entendre l'obra com un procés tancat, estàtic i concloent. La pintura d'Alfons Borrell demana a l'espectador formes d'experimentació més que codis d'interpretació; reclama una aproximació fenomenològica més que psicològica. Els seus quadres i dibuixos no se'ns presenten com objectes aïllats sinó com una manifestació que s'obre al lloc. La selecció de treballs ens permet recórrer la seva obra a partir de dues característiques inseparables i que d'alguna manera sustenten l'atenció que les peces reclamen: la primera és la constància; la segona, la intensitat. Aquests dos trets queden recollits en el títol de la mostra, que fa referència a l'obra homònima del poeta grec Hesíode. Aquest primer apartat pretén ajudar-nos a trobar un to inicial que permeti assajar l'obra d'Alfons Borrell (i assajar-nos-hi).

II. La revolta obliqua

A l'inici dels anys seixanta, en plena dictadura franquista, conflueixen a la ciutat de Sabadell una sèrie d'inquietuds i actituds en la pràctica de l'art que desencadenaran un gest efímer de revolta anomenat Gallot, del qual Alfons Borrell formarà part. Diverses accions dutes a terme al setembre de 1960 a Barcelona i a Sabadell donaran sentit al grup, que assolirà la popularitat gràcies a l'acció pública de pintura a la plaça de Catalunya

de Barcelona. En el cas de Borrell, instal·lat en el llenguatge de l'abstracció, amb una obra íntima i continguda, molt allunyada de les gesticulacions públiques i les actituds desafiants d'alguns dels membres del grup, l'experiència Gallot serà incòmoda i desconcertant. Borrell travessarà aquest grup de manera obliqua, amb l'angulació que li dona la seva experiència particular. Aquesta línia obliqua se'ns dibuixa ara, amb el temps, més clara si la fixem a partir dels dos punts que la defineixen: l'obra abstracta de mitjans dels anys cinquanta, anterior a Gallot, i la seva obra posterior, que es consolida com a llenguatge propi a mitjans dels anys setanta.

III. Obertura i desbordament

En aquest àmbit s'apleguen treballs que mostren una actitud que apareix en tota l'obra de Borrell, i que podríem definir com un moviment d'obertura vers la natura i de ressonància en aquesta, entesa com a força dinàmica en constant transformació. Aquest moviment es confronta amb el de contracció i replegament de les obres agrupades en l'àmbit següent. És en aquest constant moviment d'obertura i tancament, de desig i temor, on trobem la força que regeix l'obra d'Alfons Borrell, com si fossin dues cames que el fan caminar i procedir. En aquesta secció de l'exposició seguim el sentit d'obertura que donà Maurice Merleau-Ponty en definir l'emoció com aquella manera d'obrir-se al món reconeixent-nos també en allò que es manifesta fora de nosaltres. Una obertura que porta implícita una idea de

desbordament en la impossibilitat de fixar allò que es resisteix a ser fixat. En aquest sentit, és interessant recuperar la pel·lícula *Aigua fosca* que Borrell realitzà l'any 1964. El film il·lustra i incideix en la idea de canvi i desbordament a partir de la metàfora de l'aigua del riu, sempre dinàmica i canviant, impossible de retenir en el seu esdevenir.

IV. L'acció continguda

La creació d'un espai d'ordre i contenció dins un llenguatge que es replega en ell mateix i fa visible els seus propis límits: això és el que d'alguna manera proposen les obres d'Alfons Borrell que s'agrupen en aquest quart àmbit de l'exposició. A diferència de les evocacions de la natura, que definien els treballs agrupats en l'apartat anterior, ara l'obra deixa d'estar plena de confidències i experiències exteriors i es manifesta com una evidència en la seva pura presència autònoma. En contemplar aquestes obres constatem que el seu significat o comprensió no va més lluny de la seva aprehensió com a experiència de contemplació. La renúncia al color i la utilització del blanc i el negre com a únics elements —que sobretot es produeix en els treballs de finals dels setanta i que ja es donava en les obres abstractes de finals dels cinquanta— reforcen aquesta actitud més continguda i no evocativa. També a finals dels anys setanta l'obra de Borrell emprèn una via vers el llenguatge de l'abstracció d'una radicalitat i una singularitat particulars dins el context artístic del moment.

V. L'experimentació dels límits

Cap a finals de la dècada dels setanta i en tot el treball posterior de Borrell apareix d'una manera reiterada la voluntat d'acotar i limitar un espai a partir d'una forma quadrada o més aviat rectangular. L'aparició d'aquesta forma, que actua en alguns casos com a presència i en d'altres com a absència, genera un buit que ens obliga a fer un recorregut per l'experiència dels límits. Aquesta manera d'entendre l'obra com un espai per recórrer-ne els límits (físics i de llenguatge) es manifesta com una constant en tota la producció de Borrell. Els seus signes d'acotació i mesura són una manera de marcar una superfície, sovint a partir de petites línies diagonals, que travessen i marquen l'espai; o simplement a partir d'una línia vertical, que sempre designa simbòlicament una presència; o una d'horitzontal, que inevitablement ens remet a la noció d'horitzó.

VI. El color com a subjecte

El color per a Borrell té una qualitat d'agent invasor. Ens tenyeix i ens envaeix com a substància viva i canviant. En la seva obra, el color està íntimament lligat a una experiència de llum. Es mou i fluctua, ple de vida, per la superfície que el suport de l'obra li assigna. El color ja no es manifesta tancat com a qualitat d'un objecte sinó que se'ns apareix com a subjecte autònom. Fora dels límits que el suport acotat dels objectes li ha assignat, el color com a matèria surt del seu marc i ho envaeix tot. El taronja, el color en què centrem aquest àmbit d'estudi, és

un color que Borrell ha utilitzat i utilitza reiteradament. Per a l'artista, el taronja té connotacions simbòliques. És un color que representa la llum, però no la llum del crepuscle sinó la de l'aurora, que dona sentit a allò que neix com a forma de vida i d'esperança. Les obres agrupades en aquest àmbit volen mostrar aquestes idees del color en Borrell a partir d'aquest moviment i desbordament que el mateix color descriu en les oscil·lacions del suport que el conté.

VII. Reiteració i variació

Aquest darrer espai de l'exposició està dedicat a una pràctica que s'ha manifestat d'una manera constant i significativa en l'obra d'Alfons Borrell i que és més que una pura metodologia, ja que inclou certes idees i actituds que determinen el seu llenguatge plàstic. Aquesta pràctica es relaciona amb la idea de reiteració i variació, que es manté com a forma de treball, capaç de generar una extensa i intensa obra sobre paper que Borrell desenvolupa paral·lelament a la seva obra pictòrica com un cos expressiu d'una gran singularitat i intensitat. En l'obra sobre paper trobem un procés de recerca i oscil·lació que es fa visible i pren el seu sentit temporal en la forma seriada que adopten les obres quan són ordenades i presentades. Així, els dibuixos es mostren a partir de la forma i l'estructura del políptic com a unitat expressiva. L'obra seriada no és ben bé una projecció ni una manifestació d'una idea inicial preexistent, sinó un procés de fixació de la forma, entesa com allò variable i canviant, com un resultat en si mateix.

Publicació a la venda a la llibreria de la Fundació

Amb textos d'Alfons Borrell, Carles Guerra, Jèssica Jaques, Álvaro Siza i Oriol Vilapuig

Projecte a cura d'Oriol Vilapuig